

JAKT PÅ KYSTSEL:

HAVETS STORVILT

Dei heftet er finansiert av Fiskeridepartementet

Produktionsvarleg: viltkonsulent Webjørn Svendsen, NJFF

Utarbeida av NJFF Møre og Romsdal v/Rolf Erik Sch. Kollstrøm

Tekstforfattarar: Asbjørn Windstad og Jonas Kippernes

Matoppskrifter: Eide Handel, Eidkjosen

Foto: Asbjørn Windstad, Bjørn Vidar Johnsen, Dag H Karlsen, Webjørn Svendsen, Pål

Foto: Asbjørn Windstad, Bjørn Vidar Johnsen, Dag H Karlsen, Webjørn Svendsen, Pål
Hermansen/Samfoto, Per Eide/Samfoto, Tore Wuttudal/Samfoto, Tom Schandy/Samfoto, Ole Jakob

Verraas/Samfoto

Layout & typografi: Erlend Tiller, NJFF

FØREORD

Selen er for jegeren havets storvilt. I tidligare tider var sel ein høgt skatta og ettertrakta ressurs, og både kjøt, spekk og skinn vart nytta. Langs heile kysten finst det stadnamn som vitner om at selen har sett varige spor etter seg. Denne jakt- og fangstkulturen forsvant gradvis med naturalhushaldet. Det vart tungvint å utnytte selolen, og billigare og mer lettvinde løysningar erstatta både selolen og kobbeskinnet. Selbestandane var hardt hausta, og dei små bestandane som var att på 50- og 60-tallet var vanskeleg tilgjengelege. Også vår tradisjon i å nytte selkjøtet i hushaldninga vart gradvis borte.

Då selbestandane på ny begynte å vekse, var jaktradisjonane mange stader borte. Sterke internasjonale krefter sette også selen i eit spesielt lys som verneobjekt. Frå å være ein ressurs, vaks selbestandane raskt til eit problem for lokale fiskarar som hadde kystfiske som næring. Både kvalitetsforringing av fisken, tap avfangst og skade på fiskerekspak kom i fokus. Selen var i ferd med å få status som skadedyr i mange kystmiljø.

Fiskerimyndighetene, som har forvaltningsansvaret for kystselen, hadde ikke kontaktflater mot jegermiljøa, og kunnskapen om mulighetene til seljakt var lite tilgjengeleg i jegerkretsar.

I dei seinare åra er det etablert ein god kommunikasjon mellom fiskerimyndighetene og NJFF når det gjeld tilrettelegging og informasjon om jakt på kystsel. Det er eit uttalt mål at selen på ny skal betraktast og forvaltast som ein ressurs. NJFF ønskjer i denne sammenheng å bidra til at jakt på kystsel vert tilgjengeleg for flest mogeleg innanfor dei bestandsmessige rammene som er forsvarleg. Det er eit stort udekka informasjonsbehov. Dette gjeld alt frå rett treff-

punkt, til ivaretaking av byttet. Jakta foregår i eit verutsett kystmiljø med spesielle sikkerheitsmessige utfordringar. Seljaka er annleis og krevjande, men det er slike utfordringar vi som jegerar liker.

Dette heftet er NJFF sitt første bidrag til auka fokus på kystselen som jaktbar ressurs. Heftet er meint å gje interesserte jegerar eit høve til å setje seg inn i kva denne jakta kan by på. Heftet skal også vere det teoretiske grunnlaget for lokale kurs i seljakt.

Vi har som ambisjon å etablere selen som havets storvilt, og håper dette heftet kan bidra med nødvendig informasjon slik at fleire jegerar ønskjer å søke denne fascinerande forma for jakt.

Hvalstad, desember 2002

Bjarne Oppegård

Generalsekretær

JAKTBARE SELARTAR LANGS NORSKEKYSTEN

Sel er rovdyr som er tilpassa liv i vatn. Dei sym og dykker svært godt. Selane ser godt, men lukt og hørsel er enno viktigare. Dei karakteristiske verhåra og den følsame snuten er viktig for å lokalisere føde, artsfrendar og fare. Dei har ikkje synleg ytre øyre, og ein hudfald dekkjer øyret ved opphold under vatn. Selane er nysgjerrige og kan ligge lenge med hovudet såvidt over vassflata for å følgje med, lukte, lytte og elles få oversikt over situasjonen.

Selen har forseinka forplanting, og det befrukta egget festar seg ikkje i livmora med ein gong. Drekktigheitstida er vanlegvis 10-11 månader.

Det finst 7 selartar i norske farvatn. Kystselen havert (*Halichoerus grypus*) og steinkobbe (*Phoca vitulina*) held til langs kysten vår året rundt, medan artane ringsel (*Phoca hispida*), storkobbe (*Erignathus barbatus*), grønlandssel (*Phoca groenlandica*), klappmys (*Cystophora cristata*) og kvalross (*Odobenus rosmarus*) kan opptre periodisk, særleg vinterstid i kystnære farvatn. Steinkobbe og havert er delar av større populasjoner med utbreiing i europeisk eller nordatlantisk samanheng. Om det er eigne genetiske bestandar av kystselen langs norskekysten er forskarane ikkje sikre på.

Det skjer både tilfeldige og regelmessige vandringer mellom populasjonane. Eit døme på dette er vandringer av havert frå kysten av Skottland til Rogaland. Slike vandringer gjer at ein i enkelte område må sjå dei norske koloniane i ein større

samanhang når det gjeld forvalting av selstammane, bestandsestimat og fellingsløyve. Norske forskarar har funne spor av miljøgifter i sel fleire stader langs kysten og har varsellampene på. Men generelt sett har selane i norske farvatn for tida ein normal tilvekst og kan haustast som jaktbar ressurs.

JAKTIDSRAMMER 2003

[kystselforskrifta § 5]

HAVERT i jaktområda sør for Stad: 1. februar – 30. september.

HAVERT i jaktområda nord for Stad: 2. januar – 15. september.

STEINKOBBE, RINGSEL OG GRØNLANDSSEL langs heile kysten:

2. januar – 30. april og 1. august – 30. september.

◀ Steinkobben legg seg gjerne opp på steiner eller skjær som fell tørr ved fjære sjø.

HAVERT (*halichoerus grypus*)

Haverten er den største av dei jaktbare selartane som finst fast langs norskekysten. Hovudtyngda av havert i koloniar finst på kysten av Rogaland og frå Sør-Trøndelag og nordover til Finnmark.

Det finst 3 store populasjoner av havert, den vestatlantiske med tilhald frå Nord-Labrador til New England, den austatlantiske som våre havertarkoloniar er ein del av og ein austersjøpopulasjon som gjev grunnlag for den finske og svenske jakta. Bestandoverslag for havert i norske farvatn er i 2002 vurdert til 4500 – 4750 individ.

Storleik og vekt

Hannane hos haverten vert vesentleg større og tyngre enn hoene. Dei største hannane kan verte over 3 meter og vege meir enn 300 kg, medan hoene sjeldan vert lengre enn 2.5 m og tyngre enn 200 kg. I jaktsamanheng er dette tunge dyr, og ein kan med fordel vere mange i jaktlaget slik at ein greier å handtere dyra etter felling.

Levevis og forplanting

Haverten er både einslege jegerar, ofte på lange på sok etter botnfiskar, blautdyr og pelagiske fiskeslag og i periodar flokkdyr som opptrer i koloniar.

Store havertsamlinger er å finne i to vesentlege periodar i året, hårfellinga og perioden for fødsel og paring. Hoene er kjønsmodne når dei er 5-6 år gamle, medan hannane er forplantingsdyktige ein stad mellom 6 og 10 år gamle. Britiske granskningar tyder på at haverten har eit matbehov på frå 7 til 12 kg dagleg.

Hannane er revirhevdarar, truleg også under vatn, og mange skinn ber merke etter tenner og klør frå revirkampane.

I overgangen september/oktober samlast (den nordatlantiske populasjonen) ofte mange haverthoer på skjer, holmar og somtid i grotter og holer på grunne, forholdsvis utilgjengelege plassar langs kysten for å føde. Kastetida varier frå september/oktober til desember og vert seinare di lengre nord ein kjem. Dei nyfødde havertungane er gulkvite, men tek til å få mørkare pels etter to veker. Dei dier mora i 17-18 dagar. Paringa skjer rundt to veker etter fødselen, og revirhevdande hannar kan ha opptil 20 hoer i "harem" i selrike område. I jaktsamanheng betyr dette at det kan vere overskot av unge, jaktbare hanndyr i dei fleste koloniane.

Dei nye jakttidene for havert betyr at jegerar kan komme til å skyte høggravide hoer om hausten.

Både unge og vaksne havtarar, sjølv om dei har forholdsvis faste tilhaldsstadar langs kysten, kan dra på korte eller lange næringssök, og streifande enkeltindivid er observert langs heile kysten vår.

Haverten kan opphalde seg neddykka i 20 minutt, men dei fleste næringsdykka varer frå 5 til 10 minutt. Både forskrarar og jegerar har erfart at selane somme stader har ein tendens til å søke mat ved flo for så å kvile ved fjære sjø. Truleg av di fleire grunnar og skjer er tilgjengelege og lettare å komme opp på for kvile og pelstørke.

Behov for trygge samlingsplassar

Haverten har behov for kvile og tørking av pelsen, og dei ligg ofte på snaue skjer og klipper med god utsikt. Vår erfaring er at haverten "kvir" seg for å bakse seg i havet sjølv om han ser folk, og derfor kan ein oftare kunne jakte på kvilande havert enn kva som er tilfelle for steinkobbe.

Hyppig og nærgående ferdsel eller jakt kan lett føre til at haverten flytter frå eit område, og haverten har ikkje så mange alternative kvileplassar langs kysten.

I hårfeilingstida samlast haverten i grupper på trygge, ofte nærmast utilgjengelege plassar der dei har behov for ro i lengre periodar. I jaktsamanheng er skinnnet svært dårleg i hårfeilingsperioden.

Kjenneteikn

I enkelte selkoloniar finst både steinkobbe og havert i same området, og det kan vere svært vanskeleg å skilje unge havertar frå vaksen steinkobbe i felten.

Når ein ser dyr på land på avstand, er det hos vaksne dyr storleiken som skil artane. Den viktigaste forskjellen mellom havert og andre selartar er forma på hovudet, der haverten har rett eller lett konveks naserygg. Mange stader langs kysten vert det sagt at haverten har "hestehau" og steinkobben "hundehau". Pelsen er av og til lysare enn hos steinkobbe, som i felten verkar nesten svart. Haverten vert kalla gråsel av di ryggelsen ofte er gråleg, men pelsen kan også vere brunaktig eller lys, nesten gulaktig med mørke flekkar. Eldre hannar verkar ofte svært mørke, nesten svarte. Pelsen er derfor ikkje eit sikkert kjenneteikn ved artsbestemming. Ein må konsentrere seg om form på naserygg og storleik på dyret.

▲ Haverten har behov for kvile og tørke av pelsen, og dei ligg ofte på snaue skjer og klipper med god utsikt. Hyppig og nærgående ferdsel eller jakt kan lett føre til at den flytter frå eit område.

STEINKOBBE (*phoca vitulina*)

Steinkobben som finst langs mesteparten av norskekysten tilhører den austatlantiske populasjonen. Litt usikre estimat viser mellom 88 000 og 93 000 individ med tilhaldsstad ved Svalbard, norskekysten, Austersjøen, Kattegat, Skagerak, Island, Dei britiske øyane mm. Bestanden i norske farvatn er i 2002 vurdert til ca 7850 individ. Det finst ein liknande vestatlantisk, ein austleg stillehavspopulasjon og ein ferskvasspopulasjon i sjøar og elvar på Ungavahalvøya i Quebec.

I motsetning til haverten, som har ein eigen definert austersjøpopulasjon med andre kaste- og hårfellingstider enn den nordatlantiske, tilhører steinkobben langs heile norskekysten og austersjøområdet den same populasjonen. Dette må ein ta omsyn til ved langsiktig forvalting og tildeling av løyve.

Storleik og kjenneteikn

Hannane hos steinkobben vert kjønnsmodne når dei er 5-6 år gamle, og dei kan då vere bortimot 2 meter lange. Vanleg vekt er mellom 50 og 120 kg. Hoene vert kjønnsmodne i alderen 2 til 5 år, og det er ikkje så stor skilnad i storleik og vekt mellom kjønna (10-15%). Hoene når høgare levealder enn hannane. Pelsen kan variere i fargar og flekkteikningar, men dei fleste steinkobbane har veldig mørk, nesten svart ryggparti. Kvart individ har dei same flekkane og mønstera i pelsen liveit ut. Steinkobben har konkav naserygg.

Steinkobben et i hovedsak fisk, det er funne over 20 fiskeslag, blautdyr, blekksprut og botnvegetasjon i mageprøver.

Faste selkoloniar, kaste- og hårfellingsplassar

Steinkobben er meir kystnær enn haverten. Familiegrupper og større koloniar finst på relativt faste tilhaldsplassar året rundt, men grupper eller enkeltindivid kan flytte tilhaldsplass i pakt med vandringer hos fiskeslaga dei et. Steinkobben kan halde til inne i fjordarmar og gjerne ta seg ein tur langt opp i vassdrag.

Kasteperioden hos oss er i juni/juli, og steinkobbehoene kan samle seg i grupper og føde på same skjer eller holme. Vi har sjølv telt 120 nyfødde ungar på same skjeret ved jonsokleitet på Romsdalskysten. Ungane dier i 1 til 1,5 månad, men dei startar næringssøk sjølv kort tid etter kastinga. Paringa skjer rundt ein månad etter fødselen, og då samlast selane i større grupperingar.

Nærgåande ferdsel eller aktivitet i kaste- eller parringstida om sommaren kan få koloniane til å flytte, og steinkobben har og stort behov for ro i hårfellingsperioden i august. Dei kviler då rundt halve døgnet. Skinnet kan for øvrig vere av svært därleg kvalitet i denne delen av jaktperioden for steinkobbe.

- ▶ Steinkobben er meir kystnær enn haverten. Familiegrupper og større koloniar finst på relativt faste tilhaldsplassar året rundt.

STREIFANDE, JAKTBARE SELARTAR

Tildelinga av fellingsløyve gjeld vanlegvis steinkobbe eller havert. Langs norskekysten, og særleg lengst mot nord, er det gjestevistittar av andre selartar. Dette kan vere ringsel, grønlandssel, storkobbe, klappmys og også kvalross. For grønlandsssel er det kvotefri jakt i hele landet og for ringsel er det kvotefri jakt i dei tre nordlegaste fylka. Nokre av dei meir tilfeldige gjestane kan likne dei jaktbare artane, og jegeren må derfor sørge for å ha tilstrekkeleg artskunnskap til å felle rett dyr.

Ringsel (snadd)

Ringsel opptrer som streifdyr i nordlege kystfarvatn, men kan år om anna opptre i større invasjonsflokkar. Namnet kjem av dei markerte ring- eller bølgjeforma lyse flekkane, ofte i tydelege rader, på den grå, gråbrune eller nesten svarte ryggselsen. Buksida er lys, oftest einsfarga. I storleik og kroppsform kan ringselen forveklast med steinkobbe. Dyra nordpå er arktiske streifarar, men denne selarten finst fast i Austersjøområdet, Finskevika og Botnvika. Ringsel finst som eigne bestandar i innsjøane Saima i Finland og Ladoga i Russland. Det er den mest vanlege selen i Sverige.

I kvilestilling held ringselen bakluffane strekte bakover, til forskjell frå havert og steinkobbe som strekker dei oppover. Denne selarten er kystnær og ofte å finne på

isen, der den har fleire opne puste- og dykkehøl. Ringselen er monogam, og hoa føder vanlegvis ungen i snøhole med fleire dykkehøl. Hannen forsvarar familie og revir, men har eiga snøhole. Ringselen er prega av stor aktivitet og korte kvileperiodar. Vanleg storleik er frå 100 –185 cm.

Grønlandssel (russekobbe)

Grønlandsselen i våre farvatn høyrer til bestanden i Barentshavet/Kvitsjøen (Austisen) eller Grønlandshavet/Jan Mayen (Vestisen). Sel frå begge bestandane kan streife- ofte i større flokkar- til kysten av Nord-Norge. Denne selearten er vesentleg større enn ringselen, vanlegvis opp til 180-190 cm. Grønlandsselen har karakteristiske fargefeilningar som gjer det lett å skilje arten frå andre selslag. Grunnfarga i pelsen er grå med mørkare flekkar. Hos vaksne dyr utviklar det seg ei karakteristisk svart teikning i form av ein sadel på ryggen. Det er og karakteristisk at hovudet på vaksne grønlandssselar er svart. Denne selarten er eit typisk flokkdyr som held til pelagisk, helst i tilknytning til drivisen i nordområda.

◀ Ringsel opptrer som streifdyr i nordlege kystfarvatn og held til i områder med fjordis.

Namnet kjem av dei markerte ring- eller bølgjeforma lyse flekkane.

KVIFOR SELJAKT?

Historisk sett har seljakt vore viktig for folk langs kysten, noko som funn frå eldre busetnader dokumenterer. I sjøkarta finn svært mange kobbeskjer, kobbefluer eller ertnskjer, erkna osv. Dette tyder på at selane både har vore talrike og av betydning for busetnaden på kysten i store delar av historia vår. Bruk av heile selen som ressurs er godt dokumentert, og både kjøtet, spekket og skinnnet har vore utnytta på ulike måtar.

Minkande interesse og større problematisering

Etter siste verdskrigen har interessa for seljakt ikkje vore stor blant norske jegerar, og det er mange grunnar til det. Vi skal nemne nokre. Nasjonale og internasjonal kampanjar mot seljakt, jaktforma er vanskeleg og veravhengig, og det er liten overføringskunnskap om selkjøt, spekk og skinn som ressurs. Fiskarar, havbruksnæring og media knytt til desse næringane har i stor grad fokusert på selane som skadedyr, bl.a når det gjeld skader på garn, ruser, teiner og merdar. Vidare har det vore sett søkelys på selane som mellomvertar for kveis og selane som årsak til at det har vore mindre fisk langs kysten.

Denne haldninga er i ferd med å snu og interessa for seljakt er aukande i mange jegermiljø.

Selane som jaktabar ressurs

Vi respekterer målet om å ha berekraftige selkoloniar langs kysten og ser på selane som ein verdifull ressurs der ein på forvaltningsmessig forsvarleg vis kan hauste av eit overskot på same måte som for andre jaktabare dyreartar. Både selkjøt, spekk og skinn bør takast vare på og nyttast. I jaktutøvinga må ein følgje dei same etiske

► Det kan vere lett å tru at dødeleg trefflate er stor ved seljakt, men det er ikkje tilfelle. Sjølv om ein havertmann kan vere over 300 kg, må skyttaren forhalde seg til eit lite mål i selen sin hjerne. Hjarte/lungeskot på liggjande sel kan vere dødeleg, men må frarådast. Dyret kan komme seg i havet, dykke og vert liggjande daudt på stort djup.

retningslinjene og jegerane ha den same respekt og omtanke for viltet som ved jakt på andre viltartar. Dette vil det verte lagt stor vekt på i dei praktiske kursa i seljakt som NJFF arrangerer.

I tillegg til verdifullt kjøt, spekk og skinn gjev seljaka også deltakarane store naturopplevelsingar i til dels røffe farvatn og store jaktmessige utfordringar med dei høgaste krav til presisjonsskyting, vurderingsevne og sikkerheit. Seljakt er også teamarbeid, der personar med ulike ferdigheiter og føresetnader kan jobbe saman om sikker og vellykka jakt i eit sosialt fellesskap.

Viktige utfordringar ved seljakt

Ved jakt på kystsel må jegerane og jaktaget særleg vektlegge følgjande moment:

- Selen som jaktabar ressurs
- Krav til presisjonsvåpen og skyteferdigheiter
- Sikker jaktutøving
- Omsyn til selane og selkoloniane ved ferdsel og jaktutøving
- Ingen bør av sikkerheitsmessige årsaker jakte åleine

Dette stiller store krav til jeger eller jaktag og utfordringane er mange og varierte. Men for den som vil følgje spelereglane og nytte heile dyret, er det mange opplevingar i vente.

FORSKRIFT OM FORVALTNING AV SEL PÅ NØRSKEKYSTEN

(sist endra 28. juni 2002)

Fiskeridepartementet har den 6. mai 1996 i medhold av lov 3. juni 1983 nr. 40 om saltvannsfiske m.v. §§ 4, 9, 13 og 24 og i medhold av lov av 14. desember 1951 om fangst av sel § 3 bestemt:

§ 1 Formål

Formålet med forvaltninga av sel på norskekysten er å sikre livskraftige selbestander. Innanfor denne råma kan selane beskattast som ein fornybar ressurs, og bestandane vert regulerte ut fra økologiske og samfunnsmessige omsyn.

§ 2 Stadleg virkeområde

Forskrifta gjeld innanfor den norske fiskerigrensa utanfor det norske fastlandet.

§ 3 Sakleg virkeområde

Forskrifta gjeld for sel av alle arter.

§ 4 Jaktforbod

Det er forbode å fange, jage, drepe eller skade sel.

§ 5 Tilgang til å drive seljakt etter særskilt løyve

Utan omsyn til forbodet i § 4 kan Fiskeridirektoratet eller den direktoratet gje mynde, etter søknad, gje løyve til seljakt innanfor ein totalkvote i område der bestandane vert vurderte som jaktbare. Løyve skal gjevest til namngjeven person for eit bestemt område. Løyve skal ikkje gjevest i kaste- og dieperiodar. I tillegg til dette vert § 32

første og andre punktum i lov av 29. mai 1981 nr. 38 om viltet teke i bruk.

For arten havert i jaktområda sør for Stad, kan løyve berre gjevest innanfor jaktrammene 1. februar – 30. september.

For artane steinkobbe, ringsel og grønlandssel langs heile kysten, kan løyve berre gjevest innanfor jakttidsrammene 2. januar – 30. april og 1. august – 30. september.

For arten havert i jaktområda nord for Stad kan løyve berre gjevest innanfor jakttidsrammene 2. januar – 15. september.

Søkjær må ha avglat skyteprøve før storviltjakt før løyve kan gjevest.

Fiskeridirektoratet eller den direktoratet gjev mynde kan fastsetje maksimalkvotar pr jeger innanfor bestemt område.

Søkjær som har brote reglar for fangst av sel, også reglane om rapporteringsplikt i § 12, kan verte nekta løyve.

§ 6 Søknad

For å kunne delta i jakt på sel i medhald av § 5 må skriftleg søknad sendast til Fiskeridirektoratets Regionkontor i det området jakta skal drivast.

§ 7 Meldeplikt ved avliving av sel og plikt til å undersøkje om det er kvote att

Felling av sel skal meldast til Fiskeridirektoratets Regionkontor i gjeldande område snarast råd innanfor kontoret si ordinære kontortid. Regiondirektøren kan ved behov pålegge jegerane meldeplikt innanfor bestemte tidsrom i løpet av helgane.

Før jakta starter, plikter jegerane å undersøkje ved Fiskeridirektoratets Regionkontor i gjeldande område om det er sel att til felling innanfor totalkvoten i området.

§ 8 Stopp i jakta

Fiskeridirektoratet eller den direktoratet gjev mynde kan stoppe jakta i det enkelte fylke eller når totalkvoten er rekna som felt.

joule (225 kilogrammeter) for 10 grams kuler på 100 meters hald.

2. Det er forbode å fange eller avlive sel ved bruk av line, garn, saks, ruse eller anna form for felle. Det er forbode å bruke skytevåpen med glatt løp eller å bruke hakapik eller slagkrok til avliving.

§ 9 Unntak frå jaktforbodet

Sel som gjør skade på fiskereiskaper eller oppdrettsanlegg i sjøen kan avlivast. Avlivinga kan foretakast av eigar, brukar eller andre som har tilsyn med reiskapen eller anlegget.

Sel som oppheld seg i vassdrag der det går laks, sjørøret eller sjørøye kan avlivast etter løyve frå Fiskeridirektoratets Regionkontor.

Før avlivinga skal det i rimeleg utstrekning prøvast andre tiltak for å avverge skade. Vert mordyr avliva i yngletida, bør avkommet også avlivast om det er mogeleg.

Fiskeridirektoratet eller den direktoratet gjev mynde, kan i særlege tilfelle gje løyve til fangst av sel.

§ 11 Rapporteringsplikt

Alle som har fått løyve til å drive jakt på sel i medhald av § 5 skal på fastsett skjema rapportere om jakta til Fiskeridirektoratet eller den direktoratet gjev mynde. Dette gjeld sjølv om det ikkje er skote nokon sel.

Avliving med heimel i § 9 skal rapporterast til Fiskeridirektoratet eller den direktoratet gjev mynde straks.

§ 12 Straffebestemmelse

Forsetteleg eller uaktsomt brot på bestemmelsane i denne forskriften vert straffa i medhald av § 53 i lov av 3. juni 1983 om saltvannsfiske m.v.

§ 13 Ikraftsetjing

Denne forskriften trer i kraft straks. På same tid vert midlertidig forskrift av 29. november 1984 om fred ing av sel på norskekysten oppheva.

§ 10 Avlivningsmåte

Ved avliving av sel skal det utvisast den største aktsemde og bruk av humane avlivningsmetodar for å hindre unødige lidinger for dyra.

For avliving av sel gjeld følgende:

1. Det er berre lov å bruke skytevåpen med rifla løp og ammunisjon med ekspanderande kule og anslagsenergi på minst 2.700 joule (275 kilogrammeter) for 9 grams kuler på 100 meters hald og 2.200

FORVALTING OG JAKTADMINISTRASJON

Det er Fiskeridepartementet ved Fiskeridirektoratet (FID) som har ansvaret for forvalting av sjøpattedyr i Norge. Forvaltinga skal skje i samsvar med internasjonale avtaler og nasjonale mål om berekraftige stammar.

I praksis er det regionkontora til Fiskeridirektoratet som administrerer jakt på kystsel som det er gitt løyve til i Forskrift om forvaltning av sel. Som hovudregel er det Fiskeridirektøren som fastset dei årlege kvotane for felling av kystsel etter tilråding frå forskarhald. Når det gjeld teljingar, bestands-estimat, forvaltingsretta forsking osv. er det frå 1. januar 2003 Havforskings-instituttet si Tromsø-avdeling (Tidlegare Fiskeriforskning) som er ansvarleg institusjon. Regionkontora får mynde til å administrere jakt innafor ein fastsett maksimalkvote, og ut i frå dette kan regionkontora:

4 behandle påmelding til jakt

4 fastsetje kvotar for kvar jeger

4 stanse jakta når kvoten er utteken

4 ekskludere jegerar som ikkje rapporterer felte dyr etter regelverket

Påmelding og totalkvotesystem

Norske statsborgarar som har storviltprøve for gjeldande år kan melde seg på jakta på kystsel for påfølgjande år. Det er ingen søknadsfrist, og påmeldinga skjer til Fiskeridirektoratet sitt regionkontor i det/dei området/områda ein ønskjer å jakte i. Dokumentasjon på avglat storviltprøve må følgje påmeldinga. Jaktag kan og melde seg på med oppgjeven leiar for laget. Kvart medlem i jaktlaget må fylle vilkåra for

deltaking og ha eige løyve til å delta i jakta.

Sjå for øvrig adresselista for regionkontora for påmelding.

Totalkvotesystem

Påmeldde jegerar som har kvalifikasjonane i orden får høve til å delta i jakta og kan få tildelt eit maksimalt på sel som dei kan felle, t.d. 2 stk steinkobbe og 1 havert. Det betyr ikkje at ein utan vidare kan dra på jakt. For totalkvote-systemet fungerer slik at ein alltid må kontakte vedkommande regionkontor for å få klärlagt om det er att sel som kan fellast av totalkvota før ein dreg på jakt. Som ei følgje av dette systemet må jegerar som har felt dyr, og det gjeld også dyr som har sokke, snarast råd etter jakta melde frå om fellinga til regionkontoret.

Rapportering og prøvetaking

Jegerar som har fått løyve til å delta i jakt på kystsel pliktar å:

- ▶ kontakte regionkontoret for kvoteoversikt like før jakt
- ▶ melde frå om fellingar
- ▶ føre og levere rapportskjema (også ved 0-jakt)
- ▶ sende inn pålagde prøver frå felt dyr

▶ *Selen er havets storvilt. Jakta er annleis og krevjande, men det er slike utfordringar vi som jegerar liker. Både skinn, kjøt og spekk kan nyttast.*

VÅPEN OG SKYTETRENING

I forskrifa er det krav om å nytte våpen med minst 9 eller 10 grams kule og krav til anslagsenergi. Presisjonsskyting er nødvendig ved seljakt, og jegeren bør velje eit våpen som han kjenner eigenskapane til og også ha kunnskap om ballistikken til ammunisjonen. Der det er mogeleg vel han den rifla som er mest flattskytande av dei det er skote opp til storviltprøva med.

Treffpunkt

Det kan vere lett å tru at dødeleg trefflate er stor ved seljakt, men det er ikkje tilfelle. Sjølv om ein haverthann kan vere over 300 kg, må skyttaren forhalde seg til eit lite mål i selen sin hjerne. Hjarte/lungeskot på liggjande sel kan vere dødeleg, men må fråradast. Dyret kan komme seg i havet, dykke og verte liggjande daudt på botnen. Sideskot i hovudet er bra, og då har ein i praksis eit treffpunkt innan ein sirkel på om lag 60 millimeter med sentrum i øyret. Symjande selar vil ofte stoppe opp, løfte seg i sjøen og sanse ei stund med fronten mot jegeren. Ein har då skotsjanse mot hovudmål som er etter måten roleg. Sjå illustrasjonen for tilrådd treffpunkt.

Innflytingsavstand og skytetrening

Tilrådd skyteavstand ved jakt på sel i sjø er frå 40 til 80 meter, og dette må ein ta omsyn til ved innflyting og skytetrening. Innflytingsavstand på 70 meter skulle dekkje dei aktuelle holda, men ein må også ta ballistiske omsyn ved innflytinga av geværet. I skytetreninga før seljakt bør ein variere avstandane frå 40 til 100 meter for å få erfaring med våpnet og eigne ferdigheter. NJFF sine jaktfeltfigurar med selmål er veleigna. Vi kjenner og jegerar som trener mot nepe og kålrot sett ut på ulike

avstandar i snøen før vårjakta. Mange erfarene seljegerar nytta geværkikkertar med mellom 9 og 12 x forstørring.

Seljakt krev presisjonsskyting, men ein kan godt vere med på seljaktlaget om ein ikkje treffer ein tennisball på 80 meter. I eit jaktag er det mange oppgåver, og skyttaren er avhengig av hjelp for å berge byttet, få det på land for slakting osv.

Feltmessig anlegg

Alle bør nytte anlegg ved jakt på sel, og høveleg anlegg er svært viktig både ved innflyting, skytetrening og jakt. I praksis skjer skytinga i liggjande stilling på land, på holmar eller snaue skjer. Av og til kan underlaget vere glatt og sleipt, og dette må ein ta omsyn til ved val av anlegg.

▲ I motsetning til anna vilt, skal skot mot sel rettast mot hovudet. Tilrådd skyteavstand er opp

mot 80m. Forbundet har laga figurar av sel med innteikna treffområde.

ØVRIG UTSTYR

Vi har ei lang kystline med varierande klima og ein forholdsvis lang jaktsesong med både sommar og vinter. Jegeren må kle seg godt nok etter forholda og ta omsyn til at ein kan bli våt av sjøsprut og bølgjer. Ver særleg merksam på at ein del såkalla varmekjeledressar med pelsfor er reine "synkekjeledressar" dersom ein skulle falle i havet.

Personleg utstyr

Berga er sleipe og glatte, så det er lett å miste fotfestet ved ilandstiging og rask forflytting. I tillegg kan bølgjer og drag uventa fosse inn over skjeret slik at ein mister festet eller vert søkkvåt. Det er derfor ein fordel å nyte høge, tette støvlar med god gripeevne i solen og ha med tilstrekkeleg ekstra klesskift frå topp til tå. Lette regnklede er veleigna til å ha utanpå jaktkleda både under jakta, ved slakting/spekking og i transportfasen, der det lett vert sjøsprut. Spekklukta frå jaktkleda kan forpestre heimen, så regntøy bør nyttast ved slakting og spekking.

Flyteplagg

Bruk av flyteplagg med tilstrekkeleg oppdriftsmiddel er heilt nødvendig ved jakt på kystsel.

Det finst mange forskjellige flyte- og redningsvestar på marknaden, men vestane er til hinder for skytinga og ubekjemme i jaktsituasjonar. Derfor rår vi til å nyte flyteplagg som oppdriftsmiddel. Desse finst som forskjellige flytegensrar eller -jakker. Flytegensar i rett storleik har fleire fordeler. For det første har dei nok flytemiddel, og i tillegg er dei både bruksvennlege i jaktsituasjonar, isolerer mot kulde og er heilt vindtette.

Utstyr til slakting og spekking

Dei fleste som jaktar er utstyrte med veleigna knivar til slakting, og desse kan også nyttast ved seljakt. Men til spekkinga er det ein fordel å ha flå- eller spekkeknivar med krum frampart på bladet. Det er heilt merkeleg kor fort knivane vert ukvassne av selspekket, og det er derfor viktig å ha med eigna bryne eller skjerpestål på jakturen. Hanskar til bruk ved slakting og spekking bør nyttast både av hygieniske grunnar generelt og for å unngå "spekkfinger", ein bakterieinfeksjon som ein kan få dersom ein har sår.

Fellesutstyr for jaktlaget

I båten nyttar av jaktlaget bør det vere "bloddobbel", ei markeringsbøye med tau og sokke til å merke staden der ein ser blank spekkflekk på overflata eller blod i sjøen dersom byttet har sokke. I slike tilfelle er ein sjøkikkert til lokalisering av dyr på botnen viktig, og ein må også ha med opphentingsutstyr til å kroke dyret. Pelsen er sterkt og seig, så krokreiskapen må vere skarp. Dette kan vere ein stor svenskepilk, ei lang (gjerne teleskop) stong med skarp krok i enden eller spesiallaga soknar til føremålet.

Utstyr til spekking

Ein har ofte god tid på seljakt, og det kan vere ein fordel å ta med utstyr til spekking i felten. Det kan vere eit glatt og slett spekkestativ av finer. Ein glatthøla rundstokk kan og nyttast til feltspekkning.

Kar til oppbevaring av skrottar, kjøt, spekk og skinn

I prinsippet bør ein unngå å ta selane opp i båten på grunn av blodsøl og spekklukt. Tau med eigna krok for sleping til slakteplassen og til å dra dyret på land kan vere nyttig. Men ved jakt i dragutsette og verharde område kan det vere nødvendig. Då må ein ha eigna kar for skrottane. Vidare er det viktig å ha nok reine oppbevaringskar til å skilje kjøt, spekk og skinn frå kvarandere etter slaktinga.

Nyttig ekstrautstyr

Dersom det er personar i laget med fri- eller apparatdykkerferdigheter er det ein fordel å ha med slikt utstyr i tilfelle dyr som har gått under er vanskelege å lokalisere eller å kroke. Dette kan vere avgjerande for å få tak i byttet. Avstandsbedømming viser seg å vere vanskeleg på havet, og ein avstandsmålar vil kunne hjelpe skyttaren til sikrare skyting og betre presisjon. Jaktslag som har jaktradioar, kan gjerne ta med slike for å lette kommunikasjonen mellom skyttar på skjeren og båtmannskapet som skal hurtig ut for å hente jaktbyttet.

Det kan være nyttig å ha ein slagreiskap med kraftig krok i som "sekundærvåpen", til å avlive sel som berre er skadeskoten av rifleskotet, når oppfølgingskot ikkje er forsvarleg.

▲ Sjølv med spegelblank sjø kan drag og dønning heilt uventa heve havflata med fleire meter.

Bruk av flyteplagg med tilstrekkeleg oppdriftsmiddel er nødvendig for å berge seg sjølv og utstyr i slike situasjoner.

UTFORDRINGAR VED SELJAKT

Seljakt, og særleg jakt på havert i dei mest verutsette kystområda, kan vere svært krevjande og somme tider direkte farleg for personar utan tilstrekkeleg båt-, sjø- eller jakterfaring i denne typen "terren". Vi skal sjå litt nærmare på nokre sider ved jakt på kystsel som ein må ta spesielt omsyn til og vere førebudd på.

Rikosjettfare og skytesektor

Sjølv om kulene vanlegvis eksanderer ved kontakt med havflata, må ein aldri stole på dette og rikosjettfaren er alltid til stades.. Mogeleg rekkevidde for avfyrt kule set ekstra store krav til jegrane når det gjeld å undersøkje faren for å treffe båtar som driv fiske eller anna havgående ferdsel ved val av skytesektor. Dette er svært viktig ved seljakt. Både båtar og busetnad langt unna kan vere i faresona. Det kan vere ein fordel at skyttaren har med seg ein utkikksperson som følgjer med både sjøgåande ferdsel og samtidig held øye med selar som nærmar seg skyteavstand og skytesektor. Etter skotet vil denne assistenten også kunne vere med å observere og lokalisere byttet som kan vere svært vanskeleg å sjå fordi selane flyt så tungt i sjøen.

Sikkerheit for jeger, båt og utstyr

Dei som ikkje har vakse opp eller budd i verharde kyststrok, der mange av dei norske selkoloniane finst, kjennen ikkje farane knytt til bølgjer, dønning og drag. Sjølv med spegelblank sjø kan drag og dønning heilt uventa heve havflata med fleire meter. Båten kan verte slengt mot land med stor kraft og få skade eller velte når drag eller dønning går ut frå skjeret. Landgang og ombord-stiging krev svært gode manøvreringsferdigheter og erfaring hos båtførar. Slike store, tilsynelatande uventa bølgjer har ved havertjakt fleire

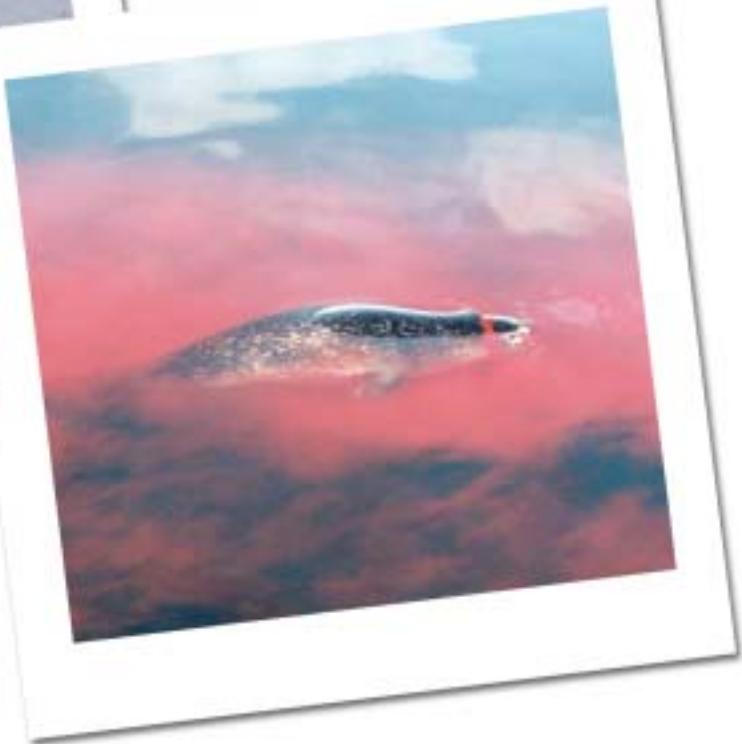
gonger slått over skjeret der skyttaren låg skotklar. (med redningsdrakt på). Dette gjeld jakt i dei ytste, ekstremt verutsette skjergardane, og det er ikkje liknande forhold og utfordringar inne i fjordane. Men haverten held til i slike område i delar av året, og jakta kan gjerast lettare og tryggare ved å vente til det har vore godver og smul sjø i lang tid. Men ein må nok oppsøkje slike forhold for å få tak i havert langs delar av kysten vår.

Feilvurdering av tidspunkt eller feilmanøvrering ved ilandsetjing og henting kan føre til skade på båt. I verste fall knusing eller kantring. Bruk av ein gummibåt til sjølve ilandstiginga og ved henting av byttet, som ofte kan ligge i bølgjefarlege gruntområde, er ein stor fordel ved jakt i risikoområde.

Våpen, kikkert og anna utstyr er svært utsette for slag, sjøsprut og salthalldig fukt ved seljakt. Det gjeld både under transport, ved iland- og ombordstiging og under sjølve jakta. Våpena treng gode futteralar, gjerne av selskinn som stengjer ute fukt og toler slag og skrammer frå berget.

Våpenhandtering og sikkerheit

Den som har med våpen i båt og på skjeret må vere ekstra påpasseleg at det ikkje er skot i kammeret før ein er kommen i skytestilling. Ved seljakt er faren for fall og slag som kan utløyse skot, ekstra stor. Og ein har ofta rikeleg med tid. Eit særleg faremoment vert det dersom jegeren – av gammal, innovd jaktvane – tek ladegrep etter skotet og så nytta geværkikkerten for å lokalisere det flytande byttet medan opphentingsbåten er på veg til trefflassen. Ta derfor aldri nytt ladegrep ved jakta på sel i sjøen, men sikre geværet og legg det til side. Og det er dessutan ein fordel å bruke handkikkert i staden for geværkikkert for å sjå etter byttet.

Skyt berre på grunt område

Då mange selar av erfaring søkk, må skyttaren både kjenne djupne-forholda i jaktområdet og vente til jaktmålet oppheld seg på grunt nok vatn til at dyret kan lokalisera seg med sjøkikkert og krokast. Dette kan vere ei stor utfordring for mange.

◀ Ved hjelp av sjøkart eller helst ved eigne førehandsundersøkingar må ein finne aktuelle skytestandar for sel i sjø der det er grunt nok til å kunne hente opp selar som søkk. Sikker skyteretning og aktuell skytesektor må ein og ha vurdert på førehand.

▲ Ved treff på sel i sjøen vil den verte liggjande svært lågt i vatnet og er vanskeleg å sjå sjølv i stille sjø. Ein blank oljeaktig "spekkflekk" vil markere staden. Også blodet vil etter kvart synast godt i sjøvatnet.

JAKTFORMAR OG TIPS

Den som ikkje er lokalkjend, bør ta seg tid til litt planleggingsarbeid før jakta. For det første må ein – gjerne ved hjelp av lokale fiskarar eller jegerar – finne ut stader der selen held til, kor mange dyr som finst i området og i kva grad det har vore drive jakt der før i jaktperioden. Dette er viktig både av omsyn til å kunne få byttet og for ikkje å stresse selkoloniane. Ved hjelp av sjøkart eller helst ved eigne førehandsundersøkingar må ein finne aktuelle skytestadar for sel i sjø der det er grunt nok til å kunne hente opp selar som søkk. Sikker skyteretning og aktuell skytesektor må ein og ha vurdert på førehand.

Verforhold

Veret er ein viktig faktor ved seljakt mange stader, og ein bør også ta omsyn til dønning og drag sjølv om det er lite vind og små bølgjer. Smul sjø og kvit sprut er eit dårleg teikn. Tidspunkt for flo og fjære kan og vere viktig å vite ved jaktplanlegging, både på grunn av sikkerheit og fordi selane ofte kviler ved fjære sjø.

Løyve frå grunneigar

Seljaka vert vanlegvis driven frå holmar, skjer, øyer eller frå fastlandet. Det er viktig å vite at ein jeger ikkje kan drive jakt på sel utan å ha godkjenning frå grunneigar til å drive jakt frå hans eigedom. I kystselforskriften § 5, er § 32 i Viltlova gjort gjeldande for seljakt. Her heiter det: "Mot hav og fjord går grunneigaren sin rett til jakt og Fangst så langt landet ligg tørt". For seljakt kan det vere både private, kommunale og statlege grunneigarar, og i enkelte område kan det vere svært vanskeleg å få greie på kven ein skal kontakte for å kunne drive jakt på lovleg vis. Ei rekke område langs kysten er

underlagd vernereglar som kan vere til hinder for seljakt i hele eller deler av sesongen. Oversikt over verneområda finnes på NJFF sine heimesider: www.njff.no

Jakt på sel som ligg på land

Det er ein fordel om jegeren klarer å komme seg i skytestilling medan selane kviler på holmar, skjer eller grunnar, for då er målet ikkje påverka av bølgjerørsler i sjø og det er liten sjanse for at byttet søker. Dette er ikkje alltid så enkelt, for dyra ligg ofte slik at dei har god utsikt kompasset rundt. Grundig kikkertarbeid på lang avstand for å lokalisere sel på land er viktig. Når ein nærmar seg kolonien, bør ikkje båten ha kurs mot tilhaldsstaden, men heller late som ein har kurs forbi på god avstand. I enkelte område må båten ta lange, omgåande omvegar for å kunne få skyttaren på land utan å verte oppdagat. Av søksgrunnar bør båten vere i skjul i nærleiken av skytestaden medan jegeren prøver å komme seg usett i skytestilling. Bruk av sekk som ein skuvar framføre seg har vore nyttig for å halde seg skjult før skyting. Selane både ser, høyrer og luktar godt. I tillegg lærer dei fort å forstå farar. I område med jaktpress betyr dette ofte at ein må skyte på selen i sjøen.

Jakt på sel i sjø

Ved jakt på selmål i sjø er det fleire forhold jegeren og hjelpeemannskapet må ta omsyn til.

Utfordringar for skyttaren

Avstandsbedømming på havet er ikkje lett. Erfaring frå seljakt er at ein ofte skyt lågt.

kula kan verte teken av bølgjer nær målet. Skuggar og spegling i sjø kan gjøre det vanskeleg å sjå kor mykje av målet som er over havflata. Har jegeren val, må han finne skyteplass med best mogeleg overhøgde. Det er to svært viktige moment ved jakt på sel i sjø som jegeren må vurdere før skotet: Selen må vere på så grunt vatn at han kan hentast opp med tilgjengeleg utstyr om han søkk, og sikkerheit ved skyting.

Sikkerheit ved skyting

Seljakt krev heilt spesielle omsyn til sikkerheit og våpenhandtering. Skytesektor, rikosjettfare og sjanse for fall er viktige stikkord. Skyttaren legg ikkje patroner i våpnet før han er på plass på skytestaden. Ved jakt på sel i sjø får ein berre høve til eit skot, og det er svært viktig å ikkje ta nytta ladegrep. Hentebåten kan komme i stor fart inn i skytesektoren medan skyttaren nyttar geværkikkerten for å sjå om dyret flyt. Ammunisjon bør fjernast frå våpnet dersom det ikkje vart skotsjanse.

Skotteikn

Ved bom bruker selen å dykke med eit markert plask og havflata vert snart som før. Ved treff vil selen verte liggande svært lågt i vatnet og er vanskeleg å sjå sjølv i stille sjø. Svært ofte vert det eit markert blankt felt, "spekkflekk", i overflata kring det flytande dyret like etter fellinga. Etter kvart vil blodet spreie seg og sjøen vert markert raudfarga. Dette er sikre teikn på treff. Og så snart skyttaren har konstatert treff, må han ved handteikn eller samband dirigere båtmannskapet ut for rask henting. Båtmannskapet må aldri dra ut i skytesektoren utan ordre frå skyttaren. Ved skyting på små treffpunkt og bevegelege mål i bølgjer, kan skadeskyting skje. Skadde selar plar

komme opp til overflata snart om dei har dykka, og skadde dyr kan avlivast av skyttaren eller mannskapet i båten etter avtale. Radiosamband er til stor hjelp i slike situasjoner. Ved bomskyting må alltid båten dirigerast til aktuelt område for å sjå etter blod i sjøen.

Båtmannskapet har viktige oppgåver ved jakt på sel i sjø. Dei må ha bloddobbel, sjøkikkert og krokingsutstyr klart i båten og sjølv vere budde på å dra ut for å få tak i byttet eller kaste ut markeringsbøya. Båtføraren må sørge for å halde farkosten i god avstand frå skytesektor, men nær nok skyttaren til å få beskjed og hente dyret snarast.

"Lokkesel"

Hefteforfattarane har god erfaring med å dra den første felte selen litt opp på land på eigna skyteavstand og skytestad. Artsfrendane har då hatt ein tendens til å dukke opp utruleg nær dyret som ligg på land og halde seg i området i lengre tid.

Isjakt

Dei fleste sikkerheitsmomenta og utfordringane nemnd tidlegare gjeld også for jakt på sel som oppheld seg på is. I tillegg har isjegeren spesielle utfordringar og omsyn som må vurderast.

Isen må vere sikker nok der jegeren nærmer seg dyret og ikkje minst der dyret skal hentast etter skotet. Ein skyvbar jaktkjelke med ski for vektfordeling og skjerm for skjul og anlegg vert nytta av dei som driv utstrakt isjakt. Jegeren må ta omsyn til at selane ser og hører godt ved å forflytte seg svært sakte når han ligg på iskjelen. Isjegeren bør ha flytemiddel og ispiggar for å komme seg opp dersom isen er usikker og det er fare for å gå igjennom.

FELTBEHANDLING AV KJØT, SPEKK OG SKINN

Som elles ved jakt, er det i stor grad jegeren som bestemmer kvaliteten på kjøtet ved feltbehandlinga av byttet. Smak og kjøtkvalitet kan påverkast av spekket dersom skrotten vert liggjande lenge før spekket vert fjerna heilt. Sjølve slaktinga skil seg ikkje vesentleg ut frå slakting av andre dyr, med unntak av eit nødvendig rundkutt rundt luffane. I feltarbeidet må ein stille strenge krav til generell reinsemd og sørge for at ein har tilstrekkeleg med reint utstyr til oppbevaring av kjøtet.

Alt kjøtet på dyret kan nyttast, og det kan vere ein fordel å dele opp dyret på staden. Ver nøy med å fjerne alle restar av kvitt spekk. Mange har god erfaring med å kjøle av kjøtstykka så luftig som råd er for så å pakke kjøtstykka inn i tynn, tettliggjande plastfolie. Målet er å stengje ute luft for å hindre at ein oksydasjonsprosess startar. Kjøtet kan deretter plasserast i frysar eller leggjast i spesialmarinade, noko som fleire kjende selkokkar brukar.

Selkjøt er utmerka råstoff for velsmakande biff og kan også serverast i selgryterettar eller som småkjøt. Selkjøtet er svært mørkt, nesten svart. Det kan oppbevarast i frysar nokre månader. Salting av selkjøt er ein gammal og velprøvd konserveringsmetode som kan tilrådast. Det er ikkje – så langt vi har funne ut – funne trikiner på sel frå norskekysten.

Utnytting av spekket

Folket langs kysten har teke vare på spekket og nytta denne ressursen på fleire måtar. Salta selspekk har vore nytta som eigen rett og som velsmakande tilsetjing til boknafisk. Selolje frå spekk har vore brukt til mange føremål, frå impregnering av lærstøvlar til måling. Nyare medisinsk forsking viser lovande resultat med selolje

som basis for helse- og medisinprodukt.

Ved slakting og spekking er det lett å få restar av spekk på klede og utstyr. Dette vil gi lukt, og det er ein fordel å nytte oljeklede og hanskar i dette arbeidet. Også spekket kan pakkast i plast og frysast. Ein må vere ekstra reinsleg med emballasjen, for spekket kan påverke andre matvarer i frysaren.

Dersom du sjølv ikkje kan nytte spekket, bør du la andre få tilgang til ressursen. Terningane av selspekk vert til dømes brukt til hundar som energirik kraftkost ved trening og konkurransar.

Ta vare på skinnet

Skinna frå selartane kan nyttast til svært mange føremål, men då må ein sørge for å behandle skinnet rett etter slaktinga. Blod, kjørestar og spekk har lett for å setje seg fast i pelsen, og hårsida må reingjerast svært grundig. Skinna med spekket på flyt, og det er mogeleg å la dei ligge for å verte vaska av sjøen medan jakta held fram. Seljegerar på Island nyttar høgtrykkspylar, diesel eller biologisk nedbrytbare middel til reingjeringa. Pelssida må vere heilt rein før salting.

Sjølve spekkinga av skinnet krev slett spekkebord eller skråstilt spekkestativ og skarpe knivar til føremålet. Det er ingen markert overgang mellom skinn og spekk, og uerfarne spekkarar har lett for å skjere hol i skinnet. Enkelte mottakarar gjer finjobben av spekkfjerninga i maskiner slik at det held med grovere form for spekking frå jegeren. Avtal detaljar med mottaksfirmaet.

Etter at spekket er fjerna frå skinnet og pelsen reingjort, skal skinnet saltast. Dette kan gjerast på to måtar, tørrsalting eller salting i lake. Ved tørrsalting må skinnet vere

fritt for væte og saltet skal dekke heile skinnet. Skift gjerne salt etter eit døgn. Ved bruk av saltlake må ein sørge for å tyngje skinnet ned (fjøl med stein på) slik at heile skinnet er nede i laken. Misfarging og stivt skinn blir konsekvensen av dårlig salting på grunn av ein oksydasjonsprosess mellom spekk og luft.

Selskinn kan spennast opp og tørkast på ein luftig stad eller sendast til vidare behandling.

Det er to alternativ for vidarebehandling, garving og pelsbereiing. Ved garving får ein tjukkare og stivare skinn (lær) som kan nyttast til fleire føremål. Pelsbereiinga gjev mjukare og tynnare skinn. Vestar og andre klede av selskinn er laga av pelsbereidde materialer.

Slakteavfall

Slakteavfall frå seljakta bør ikkje etterlatast på holmar og skjer. Slikt avfall rotnar seint, luktar ille og er eit døme på tilgrising av naturen. Det kan søkkast på djupt vatn med t.d. ein stein. Avfallshandtering bør vere ein naturleg del av jaktplanlegginga.

▲ *Spekking av selskinn krev slett spekkebord eller skråstilt spekkstativ og skarpe knivar til føremålet. Det er ingen markert overgang mellom skinn og spekk, og uerfarne spekkarar har lett for å skjere hol i skinnet.*

OPPSKRIFTER

Enkle og gode retter av selkjøtt.

Oppskriftene er henta frå: Ishavets lille kokebok

Utgitt av Eide Handel, Eidkjosen.

- 1/3 liter fløyte

- 4 ss tyttebærssyltety

- smør, salt og pepar

Selbiff

Oppskrifa er pr. person.

Dette treng du:

- 300g ytrefilè av sel pr. person
- 2 skiver bacon pr. person
- 1 stor bakepotet, brokkoli og blomkål
- Peparsaus

Lag 2 biffar à 150 g. Legg ei skive bacon rundt kvar biff. Fest baconet med tannpirkarar. Skal krydrast med salt og pepar.

Vert steikt på middels varm panne ca 2 minutt på kvar side.

Vert serveret med bakte poteter, dampa broccoli, blomkål og peparsaus.

Sel-skavpanne

Oppskrifa er for 4 personar.

Dette treng du:

- 800g selkjøtt i tynne skiver
- 3 surreløk
- 250g små frisk champignon

Brun kjøtet, soppen og purren i ei jernpanne. Ha det over i ei gryte og tilset fløyten.

Kok opp og lat det trekke ca 10 minutter. Rør i tyttebærssyltetyet og smak til med salt og pepar.

Vert servert med kokte poteter eller ris.

Ishavsgryta

Dette treng du:

- 1 kg selkjøt
- 2 løk
- ca 350 g sopp
- 5 stk einebær
- 1/3 liter matfløyte
- tyttebærssyltety
- geitost
- smør, salt og pepar

Kjøtet vert lagt til utvatning i mjølk i 2-4 timer

Steik løken godt i smør. Fres ut panna med vatn og slå alt over i ei gryte.

Lat det surre på svak varme saman med skiva sopp. Tilset gjerne noko ekstra smør.

▼ Alt kjøtet på dyret kan nyttast, og det kan vere ein fordel å dele opp dyret på staden. Ver nøyde med å fjerne alle restar av kvitt spekk. Selkjøt er utmerka råstoff for mange velsmakande matrettar.

Kjøttet skjer ein i terningar ca 4 cm og freser det veldig kort i smør på varm panne før det vert lagt i gryta. Panna freser ein ut med vatn som vert tilsett gryta. Pass på at det er nok vatn til å dekke kjøtet i gryta. Tilset einebær og pepar og lat det surre på svak varme i ca 45 minutt. Tilset fløyten, smak til med geitost, tyttebær og salt og lat gryta surre i ytterlegare 15 minutt.

Vert servert med mandelpotet eller ris og broccoli

Fylt heilsteik av selbiff

Oppskrifta er for 4 personar.

Dette treng du:

- 1 kg ytrefilè av sel
- 200g bacon i lange strimlar
- 50 g gulrot
- 50 g selleristang

Skjer eit snitt og lag eit holrom på langs midt i filèen. Kutt bacon, gulrøtter og selleristang i lange strimlar. Fyll dette i holrommet i filèen. Surr fileen med hyssing. Filèen vert svidd på glovarm panne og krydra med salt og pepar. Steiking i ovn ca 15 minuttar på 180 grader. Kvil etter steiking.

Skjer kjøtet i litt tjukke skiver. Servering med kokte poteter og dampa grønsaker.

Omnsbakte sveiver

Sveiven vert vende i ei blanding av mjøl, salt og pepar. Steiking på rist i omnen.

Under rista plasserer ein ei form med vatn.

Steiketid: 1-1,5 timer ved 200 grader.

Servering med viltsaus, kokte poteter og grønsaker.

NYTTIGE ADRESSER

Selprojektet (*kystel som ressurse*)

www.sealproject.no/ressurs.htm

NAMMCO

(North Atlantic Marine Mammal Commission)

www.nammco.no

Skyteskiver

BEO Grafisk

www.beo-grafisk.no

tlf: 63 80 11 40

Selskinnsprodukter

Davinor A/S

Postboks 9, 9392 Stonglandseidet

tlf: 77 85 47 90 / 77 18 86 10

faks: 77 85 47 07

Fjaler Sko as (*selger tefler og støvletter i selskinn*)

6963 Dale i Sunnfjord

Tlf: 57 73 61 48

Pelsberedning

Rieber Skinn as

Damsgårdsveien 125,

P.O. Box 990, Sentrum, 5808 Bergen.

tlf: 55 94 42 00, faks: 55 94 42 01

www.riebert-skinn.no

Granberg Garveri as

Bergsneset, 5582 Ølensvåg

tlf: 53 76 87 44, faks 53 76 88 71

Forvaltning - forskning

Norsk Institutt for Fiskeri og Havbruksforskning

(bestandsovervåking, innsamling av kjever mv)

Muninbakken 9-13, 9291 Tromsø

tlf: 77 62 90 00

www.fiskforsk.norut.no

Fiskeridirektoratet med regionkontor

(ansvarlig for kystforvaltningen)

Fiskeridirektoratet

Strandgaten 229

Postboks 185, 5804 Bergen

tlf: 55 23 80 00, faks: 55 23 80 90

postmottak@fiskeridir.dep.no

www.fiskeridir.no

Fiskeridirektoratet, region Finnmark

Att: Siv Korvanen

Tollbugata 1, Postboks 403, 9811 VADSØ

tlf: 78 94 19 30, faks: 78 94 19 40

postmottak@fi.fiskeridir.dep.no

Fiskeridirektoratet, region Troms

Att: Britt Helene Pettersen

Strandgt. 5/7 B

Postboks 940, 9259 TROMSØ

tlf: 77 64 16 00, faks: 77 64 16 25 / 77 64 16 40

postmottak@tr.fiskeridir.dep.no

Fiskeridirektoratet, region Nordland

Att: Anne Vold

Sjøgata 1

Postboks 323, 8006 BODØ

tlf: 75 50 60 00, faks: 75 50 60 30

Fiskeridirektoratet, region Sogn og Fjordane

Postboks L, Gate 1, nr. 60, 6701 MÅLØY

tlf: 57 85 28 00 / 911 41 969 / 907 34 161 / 952 52 202

Telefaks: 57 85 28 01 / 57 85 28 21

postmottak.maloy@sf.fiskeridir.dep.no

Fiskeridirektoratet, region Skagerakkysten

Østre Strandgt. 12 A, 4610 KRISTIANSAND S.

tlf: 38 12 42 70, faks: 38 12 42 71

postmottak.kristiansand@sk.fiskeridir.dep.no

Fiskeridirektoratet, region Trøndelag

Att: May Randi Bonesrønning

tlf: 73 84 58 60, faks: 73 84 58 61

Pirsenteret, 7462 TRONDHEIM

postmottak@th.fiskeridir.dep.no

Fiskeridirektoratet, region Hordaland

Hellandgården 2

Postboks 233, Sentrum, 5804 BERGEN

tlf: 55 23 83 00 / 945 58 096, faks: 55 23 83 03

postmottak.hordaland@ho.fiskeridir.dep.no

Fylkesmannskontor

Fylkesmannen i Finnmark

Statens hus, Damsvegen, 1, 9800 Vadso

tlf: 78 95 03 00, faks: 78 95 22 67

postmottak@fm-fi.stat.no

Fylkesmannen i Troms

Statens hus, Strandvegen 13, 9005 Troms

tlf: 77 64 20 00, faks: 77 64 20 39

postmottak@fm-tr.stat.no

Fiskeridirektoratet, region Møre og Romsdal

Att: Monica Heggstad

Nedre Strandgt. 4

Postboks 1323 Sentrum, 6001 ÅLESUND

tlf: 70 10 12 00, faks: 70 10 12 01

postmottak@mr.fiskeridir.dep.no

Fiskeridirektoratet, region Rogaland

Havnegr. 4

Boks 43, 4291 KOPERVIK

tlf: 52 84 56 00 / 945 47 687 / 924 66 170

faks: 52 84 56 01

postmottak@ro.fiskeridir.dep.no

Fylkesmannen i Nordland

Landbruksavdelingen

Moløvegen 10, 8002 Bodø

tlf: 75 54 78 40, faks: 75 54 78 40

postmottak@fm-no.stat.no

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag

Statens Hus, Strandvegen 38, 7700 Steinkjer
tlf: 74 16 80 00, faks: 74 16 80 53
postmottak@fm-nt.stat.no

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Statens Hus, Klæbuvegen 194, 7005 Trondheim
tlf: 73 94 90 11, faks: 73 94 93 50
postmottak@fm-st.stat.no

Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Fylkeshuset, Julsundvegen 9, 6400 Molde
tlf: 71 25 80 00, faks: 71 25 85 10
postmottak@fm-mr.stat.no

Fylkesmannen i Sogn og Fjordane

Fylkeshuset, Skrivarvegen 3, 6861 Leikanger
tlf: 57 65 50 00, faks: 57 65 50 55
postmottak@fm-sf.stat.no

Fylkesmannen i Hordaland

Tinghuset, Tårnpllassen 2, pb 106, 5001 Bergen
tlf: 55 23 72 30, faks: 55 23 72 52
postmottak@fm-ho.stat.no

Fylkesmannen i Rogaland

Statens hus, Lagårdsvegen 78, pb 59,
4001 Stavanger
tlf: 51 56 87 00, faks: 51 56 88 11
postmottak@fm-ro.stat.no

Fylkesmannen i Vest-Agder

Tinghuset, Tollbodgata 45, 4605 Kristiansand S
tlf: 38 07 60 00, faks: 38 07 60 01
postmottak@fm-va.stat.no

Fylkesmannen i Aust-Agder

Fylkeshuset, Ragnvald Blakstads veg 1.
4800 Arendal
tlf: 37 01 73 00, faks: 37 01 76 10
postmottak@fm-aa.stat.no

Fylkesmannen i Telemark

Statens Hus, Gjerpens gate 20, 3708 Skien
tlf: 35 58 61 10, faks: 35 52 85 90
postmottak@fm-te.stat.no

Fylkesmannen i Vestfold

Statens park, Anton Jenssens gate 6,
pb 2076 Postterminalen, 3103 Tønsberg
tlf: 33 37 10 00, faks: 33 37 12 60
postmottak@fm-ve.stat.no

Fylkesmannen i Buskerud

Statens hus, Grønland 32, pb 1604,
3007 Drammen
tlf: 32 26 66 00, faks: 32 89 32 36
postmottak@fm-bu.stat.no

Fylkesmannen i Oppland

Statens Hus, Storgata 170, 2600 Lillehammer
tlf: 61 26 60 00, faks: 61 26 61 67
postmottak@fm-op.stat.no

Fylkesmannen i Hedmark	NJFF – Akershus v/Hjalmar Eide, postboks 64, 2030 Nannestad tlf: 63 99 82 75, faks: 63 99 80 38 akershus@njff.org	NJFF – Buskerud v/Geir Flakken Foss Gård, 3400 LIER tlf: 32 84 74 09, faks: 32 84 73 01, mob: 95 77 45 11 buskerud@njff.org
Fylkesmannen i Oslo og Akershus	NJFF – Oslo v/Beate Aase Heidenreich , Sørkedalen 915, 0759 Oslo tlf: 23 22 08 20, fax: 23 22 08 22 oslo@njff.org	NJFF – Rogaland v/Kjell Ove Våg Postboks 313, 4291 Kopervik tlf: 52 85 30 08, faks: 52 85 32 50, mob: 90 51 71 59 rogaland@njff.org
Fylkesmannen i Østfold	NJFF – Aust-Agder v/Olav A. Schrøder, Idrettens Hus, 2. Industrivei 10, Stoa, 4800 Arendal tlf: 37 03 60 10, faks: 37 03 60 11 austagder@njff.org	NJFF – Finnmark v/Kjell Næss Arbeidergata 5, 9900 Kirkenes tlf: 78 99 34 64, faks: 78 99 97 87 finnmark@njff.org
Norges Jeger- og Fiskerforbund	NJFF – Oppland v/Kristen Rustad PB 124, 2601 LILLEHAMMER tlf: 61 24 85 06, faks: 61 24 85 01, mob: 90 50 36 18 oppland@njff.org	NJFF – Sogn og Fjordane v/Reidun Solberg Seim 6823 Sandane tlf: 57 86 83 55, faks: 57 86 94 94 sognogfjordane@njff.org
NJFF	Postboks 94, 1378 Nesbru tlf: 66792200, faks: 66901597 E-post: njff@njff.org	

NJFF – Hedmark v/Hans Ole Solberg Postboks 191, 2401 ELVERUM tlf. 62 42 51 81, faks: 62 41 48 05, mob: 91 11 64 35 hedmark@njff.org	NJFF – Møre og Romsdal v/Rolf Erik Sch. Kollstrøm Postboks 2193 Moldegård, 6402 MOLDE tlf: 71 21 04 90, faks: 71 25 32 29, mob: 95 75 91 83 m.romsdal@njff.org	NJFF – Nord-Trøndelag v/Endre Alstad 7622 Markabygda tlf: 74 01 76 51, faks: 74 01 76 52, mob: 94 57 30 23 E-post: n.trondelag@njff.org
NJFF – Sør-Trøndelag v/Helge Axel Dyrandal. Leirfossveien 76, 7038 TRONDHEIM tlf: 73 96 30 10, faks: 73 96 30 11, mob: 90 84 44 40 s.trondelag@njff.org	NJFF – Troms v/Stein-Ole Sommerseth 9470 GRATANGEN tlf: 77 02 11 88, faks: 77 02 11 89 troms@njff.org	NJFF – Vest-Agder v/Kari Røysland Skippergt. 21, 4.etg, 4611 Kristiansand S tlf: 38 02 42 51, faks: 38 02 29 41 vestagder@njff.org
NJFF – Hordaland v/Alv Arne Lyse Tverrgaten 4/6, 5017 Bergen. tlf: 55 33 58 14, faks: 55 33 58 27, mob: 91 14 81 54 hordaland@njff.org	NJFF – Nordland v/Trygve Næss Eiaveien 5, 2. etg., Postboks 222, 8201 Fauske. tlf: 75 64 00 77, faks: 75 64 00 78 nordland@njff.org	NJFF – Østfold v/Espen Carlsen pb. 31, 1890 Rakkestad tlf: 69 22 20 06 ostfold@njff.org
NJFF – Telemark v/Tore Larsson Postboks 7, 3749 Siljan tlf: 35 94 05 07, faks: 35 94 05 10, mob: 95 80 24 07 telemark@njff.org	NJFF – Vestfold v/Einar Gabriel Løken Næringsbygget, Postboks 152, 3164 Revetal tlf: 33 06 26 16, faks: 33 06 27 80, mob: 95 76 36 66 vestfold@njff.org	

LITTERATUR

Internett

Ved å søkje på dei latinske, engelske, svenske eller norske namna på selartane på internett kan ein finne svært mykje informasjon. Universitet, forskningsinstansar, departementa og Fiskeridirektoratet har informasjon på fleire område knytt til artskunnskap, forvalting og jaktutøving. Det finst fleire fotogalleri med illustrasjonar av artane nemnde i heftet på nettet.

Internett har og fleire heimesider der seljegerar fortel om jakta.

Bøker for meir informasjon

Mathiasson/Dalhov

Viltet i Europa. Adferd, utbredelse og jakt.

P.F. Steensballe

Størk Halstensen

Fikserier – gjør-det-selv-håndbok for fiskere og jegere

P.F. Steensballe

Lauri Siivonen

Nordeuropas daggdjur

P.A. Norstedt & Søners Forlag 1976 (Svensk utgåve)

Ottar (1981)

Sel og selfangst

Universitetet i Tromsø. Nr 132, 1981, 53 s

A. Bjørge og N. Øien

Statusrapport for havforskningsinstituttets overvåking av kystsel.

Havforskningsinst. 1999

Sälen från problem till resurs – Utbildningsmaterial för säljägare

Svenska Jägareförbundet m.fl. 2002

Hansen, S., Røskift, E. og Røv, N. (1993).

En vurdering av norsk kystselforvaltning i perioden 1973 til 1992.

Rapport nr. 5/93 Universitetet i Tromsø Senter for miljø og utvikling, 75 s.

NOU 1990: 12. Landsplan for forvaltning av kystsel, 158 s.

Vollan, O. (1985)

Selfangst i Norden på svaberg og fast is

Forlaget Nordvest. 152 s.

Norges Jeger- og Fiskerforbund, Postboks 94, 1378 Hvalstad
T: 66 79 22 00, F: 66 90 15 87, njff@njff.no, www.njff.no